

Jakelussa mainituille tahoille

Asia: Perusopetuksen maksuttomuuden toteutuminen

Suomen perustuslain (731/1999) 16 §:n mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Tämä tarkoittaa, että opetuksesta ei saa aiheutua oppilaalle kustannuksia. Tarkempia säännöksiä perusopetuksen maksuttomuudesta sisältyy perusopetuslakiin (628/1998). Perusopetuslain 31 §:n mukaan opetus, sen edellyttämät oppikirjat ja muu oppimateriaali sekä työvälineet ja työaineet ovat oppilaille maksuttomia. Opetus tarkoittaa myös koulun työaikana toteutettavia ja vuosisuunnitelmaan kirjattuja retkiä, vierailuja ja muuta vastaavaa koulun ulkopuolella tapahtuvaa toimintaa.

Lapsiasiavaltuutettu on saanut viime aikoina kansalaisyhteydenottoja, joista tulee esille huoli perusopetuksen maksuttomuuden toteutumisesta. Yhteydenotoissa erityispiirteenä on, että yhteydenottajat vaikuttaisivat olevan itse asemassa, jossa erilaiset varainkeruut eivät muodostu heille välittömäksi ongelmaksi. Huoltajat, joiden lapsille erilaiset perusopetuksen yhteydessä tehtävät varainkeruut aiheuttavat osallistumisen esteitä, eivät todennäköisimmin ole aktiivisimmin käyttämässä esimerkiksi oikeusturvakeinoja perusopetuksen maksuttomuuden takaamiseksi. Pelastakaa Lapset ry:n selvitys (Entten tenttien pelistä pois! Lapsen ääni 2015 -raportti lasten kokemuksista köyhyydestä ja osallisuudesta. Pelastakaa Lapset 2015) pienituloisten perheiden lasten köyhyyskokemuksista muun muassa luokkaretkiin osallistumattomuudessa saa vahvistusta lapsiasiavaltuutetulle tulleista yhteydenotoista.

Uutena ilmiönä lapsiasiavaltuutetun arvion mukaan ovat yhteydenotot, joissa koulutuksen järjestäjän/koulun suunnalta tulee lyhyellä varoitusajalla maksupyyntöjä ja -kehotuksia oppilaan huoltajille esimerkiksi koulupäivän aikana tehtäviin retkiin osallistumiseksi. Muutamien päivien varoitusajalla oppilaita on pyydetty ottamaan kouluun tyypillisesti 15-20 euroa retkeen osallistumiseksi sekä tämän ohella käyttörahaa retkelle.

Lapsiasiavaltuutettuna tuon edellä olevan tiedoksenne pohtiessanne mahdollisia valvontatoimenpiteitä perusopetuksen maksuttomuuden takaamiseksi. Samalla tuon esille tarpeen tunnistaa tarve vahvistaa perusopetuksen valvontaa, minkä johdosta aluehallintovirastoille tulisi säätää toimivalta valvoa koulutuksen järjestäjiä ja puuttua tarvittaessa oikeudellisesti sitovin määräyksiin tai kielloin lainvastaiseen toimintaan.

Jyväskylässä 28.5.2018

Tuomas Kurttila
Lapsiasiavaltuutettu

Pirkko-Liisa Rautio
Hallinnollinen avustaja

JAKELU
Oikeuskanslerinvirasto
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
Perustuslakivaliokunta, Sivistysvaliokunta
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Opetushallitus

Lapsiasiavaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, josta on säädetty lailla (laki lapsiasiavaltuutetusta 1221/2004). Lapsiasiavaltuutettu antaa Suomen hallitukselle ja eduskunnalle lakisäätöarvion lapsen oikeuksien ja hyvinvoinnin tilasta sekä raportoi määräajoin YK:n lapsen oikeuksien komitealle. Lapsiasiavaltuutettu tekee aloitteita ja antaa lausuntoja toimialansa teemoista. Lapsiasiavaltuutettu ei käsittele yksittäisen lapsen asioita. Lapsiasiavaltuutettu tekee tarvittaessa viranomaiskanteluja havaitsemistaan ongelmista.

